

ÖLÜMÜNÜN 101. YILINDA ÖMER SEYFETTİN

6 Mart 1920 tarihi, Türk edebiyatının kilometre taşlarından biri olan Ömer Seyfettin'in aramızdan ayrıldığı tarihtir. Ölümünün 101. yılında Türk hikâyeciliğinin en önemli isimlerinden biri olan Ömer Seyfettin'i gelin daha yakından tanıyalım...

Ömer Seyfettin 11 Mart 1884 tarihinde Gönen'de dünyaya gelmiştir. Babası bir subay olan Ömer Şevki Bey, annesi ise bir kaymakam kızı olan Fatma Hanım'dır. Güzide adında bir ablası vardır. Öğrenim hayatına Gönen'de başlayan Ömer Seyfettin daha sonra annesiyle birlikte İstanbul'a dedesinin yanına gelmiş ve Eyüp'te Askerî Rüştiye'ye devam etmiştir. Ardından Edirne Askerî İdâdisi'ne girmiş ve Mekteb-i Harbiyye'den mezun olmuştur. Askerlik hayatına mülâzım-ı sâni (günümüzde teğmen rütbesine denk gelir) olarak Kuşadası'nda başlamıştır. 1909 yılında Selânik'e tayin edilmiş ve İttihat ve Terakki ile burada tanışmıştır. Bu dönemde, dönemin siyasi havası ve asker-siyaset ilişkileri Ömer Seyfettin'in askerlik mesleğinden soğumasına neden olmuştur. 1911 yılında İttihat ve Terakki desteğiyle çıkan Genç Kalemler Dergisinde "Yeni Lisan" hareketini başlatmıştır. Aynı yıl askerlik mesleğinden ayrılmış fakat o dönem başlayan Balkan Harbi nedeniyle tekrar orduya çağırılmış ve çeşitli cephelerde savaşmıştır. 1914 yılında askerlikten tekrar istifa etmiştir. Daha sonra ise çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yapmış ve yazın faaliyetlerine yoğunlaşmıştır. 1915 yılında Câlibe Hanım ile evlenmiş, 1916 yılında kızları Güner dünyaya gelmiştir. Kızı daha iki yaşına gelmeden Ömer Seyfettin eşinden ayrılmıştır. 1917-1920 yılları arasında yoğun bir yazı faaliyetine girişmiş ve çeşitli okullarda verdiği derslerine devam etmiştir. Bu tarihler onun kısa hayatının da son dönemleridir. Ömer Seyfettin 1920 senesinde rahatsızlanıp yatağa düşmüş ve Haydarpaşa Hastanesinde 6 Mart 1920 tarihinde, henüz 36 yaşındayken şeker hastalığından dolayı hayata gözlerine yummuştur. Cenazesi önce Kadıköy-Kuşdili Mahmutbaba Mezarlığı'na defnedilmiş, 19 sene sonra buranın tramvay garajına dönüştürülmesi nedeniyle kabri Zincirlikuyu Mezarlığı'na nakledilmiştir.

Eserleri: Vatan Yalnız Vatan (1911), Herkes İçin İctimâiyat: Ticaret ve Nasip (1914), Yarınki Turan Devleti (1914), Mektep Çocuklarında Türklük Mefkûresi (1914), Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyaset (1914), Turan Masalları: İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi? (1914 ?), Ashâb-ı Kehfimiz (1918), Harem (1918), Efruz Bey (1919) Ömer Seyfettin daha hayattayken basılan

kitaplarıdır. Ömer Seyfettin hikâyelerini ilk defa biraraya getiren isim 1938 yılında Ali Canip Yöntem olmuştur (Ömer Seyfettin Külliyyatı). Tahir Alangu 1962-1964 yıllarında Ömer Seyfettin Toplu Eserleri çalışmasını yayımlamıştır. Ömer Seyfettin hakkında hikâyeleri ve yazılarını kapsayan ilk külliyyat Muzaffer Uyguner tarafından Ömer Seyfeddin: Bütün Eserleri ismiyle hazırlanmıştır. Son olarak Hülya Argunşah Ömer Seyfettin-Bütün Eserleri (1997-2001) adıyla yedi ciltlik bir külliyyat çalışmasına imza atmıştır.

Kaynakça: Polat, Nazım Hikmet. “Ömer Seyfeddin” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 34: 80- 82. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

ÖMER SEYFETTİN'İN EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DÜNYAMIZDAKİ YERİ

Ömer Seyfettin hikâyeciliği ile ön plana çıksa da edebiyat âlemine girişi şiir ile olmuştur. Kendisi ne kadar hece vezninin önde gelen savunucusu olarak bilinse de kaleme aldığı ilk şiirler aruzla yazılmış, sone şeklinde olan aşk konulu şiirlerdir. İlerleyen süreçte, 1914 yılından sonra şiirleri de değişmiş, önceden kısmen kullandığı hece vezni bu dönemde şiirlerinde ön plana çıkmış ve Ziya Gökalp etkisi hissedilmeye başlanmıştır.

İlk hikayesi “Tenezzüh”ü 1902’de Sabah gazetesinde yayınlayan Ömer Seyfettin Maupassant tarzı olarak bilinen giriş, gelişme ve sonuç bölümlmeli, olayları ön plana çıkaran, karakter tahlillerini ve çevre tasvirlerini daha geri planda tutan hikâye türünün Türk edebiyatında en başarılı örneklerini vermiştir. Ömer Seyfettin’in hikayelerinde konular ve ilham kaynakları da çok çeşitlidir. Çoğu 1911’deki Yeni Lisan hareketinden sonra yayınlanan hikayelerde şahsi hayat tecrübelerinin izleri görülür. “And”, “Falaka”, “İlk Cinayet”, “Kaşağı” gibi hikâyeleri çocukluk yıllarının; “Bomba”, “Hürriyet Bayrakları”, “Tuhaf Bir Zulüm”, “Beyaz Lâle”, “Nakarat” gibi hikâyeleri askerlik hayatının yansıması olarak kabul edilir.

Ömer Seyfettin metinleri aracılığıyla millî bir edebiyat meydana getirme arzusundadır. Bu bakımdan onun hikayelerinde tarih ve kahramanlık temaları sıkça kullanılır. Yazarın “Eski Kahramanlar” üst başlığıyla çıkan hikâyelerinin tamamı bu bağlamda düşünülebilecek niteliktedir. Bazı hikâyelerini ise sosyal ve siyasal konulardaki düşüncelerini ortaya koymak

amacıyla yazmıştır. “Ashâb-ı Kehfimiz”, “Mehdî” gibi hikâyelerinin bazı kısımları gazete yorum-haberlerini andırmaktadır. Hikâyelerinin önemli bir kısmında ironi diğer özellikleri ikinci planda bırakacak kadar belirgindir. “Kurbağa Duası”, “Perili Köşk”, “Keramet”, “Nezle” gibi hikâyelerinde toplum hayatının bölünük, cehalet ve taassuptan dolayı gülünçleşen taraflarını ortaya koyar. Toplumda açığöz, şarlatan kimselerle ilgili “Karmanyolacılar” ile Efruz Bey tipi etrafındaki hikâyelerinde de ince alay ve nükte biçiminde bir mizah anlayışı vardır. “Nâdan”, “Çakmak”, “Bir Hayır” gibi hikâyelerinin atasözü, halk hikâyesi, destan, masal gibi edebiyat ürünlerinden ilham alınarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Hikâyelerinin önemli bir kısmında ironi diğer özellikleri ikinci planda bırakacak kadar belirgindir. “Kurbağa Duası”, “Perili Köşk”, “Keramet”, “Nezle” gibi hikâyelerinde toplum hayatının bölünük, cehalet ve taassuptan dolayı gülünçleşen taraflarını ortaya koyar. Toplumda açığöz, şarlatan kimselerle ilgili “Karmanyolacılar” ile Efruz Bey tipi etrafındaki hikâyelerinde de ince alay ve nükte biçiminde bir mizah anlayışı vardır. “Nâdan”, “Çakmak”, “Bir Hayır” gibi hikâyelerinin atasözü, halk hikâyesi, destan, masal gibi edebiyat ürünlerinden ilham alınarak yazıldığı anlaşılmaktadır.

Ömer Seyfettin’in bir diğer önemli özelliği de dilciliğidir. Selânik’te Genç Kalemler dergisinde on altı bahis halinde yayımlanan *Yeni Lisan* yazısı, Türk dili ve edebiyatına yeni bir rota çizer. Bu yazıda eski lisan konuşulmayan, Latince ve İbrânîce gibi yalnız ilgili kişilere hitap eden ölü bir dil olarak nitelenmektedir. Ona göre Türkçeye aynı din ve medeniyet dairesindeki Arapça ve Farsçadan kelime girmesi doğaldır, fakat edebiyat ve sanat gayretiyle gelen “tezeyyün” fikrinin beraberinde getirdiği Arapça ve Farsça kurallar Türkçe’nin düzenini bozmuştur. Tamamen yapay bir hale gelmesine rağmen fiillerin ve çekimlerin korunmuş olması Türkçe’nin aslına döndürülebileceğinin göstergesidir. Dildeki yabancı kuralların tasfiyesi gerekir, ancak bu, Türk Derneği’nin görüşleri doğrultusunda Türkçeyi Doğu Türkçesi’ne benzetmekle yapılamaz. Halkın diline yerleşmiş Arapça, Farsça kelimeler terkedilmemeli, konuşulmakta olan İstanbul Türkçesi yazı dili için esas alınmalıdır. Türk edebiyatının Şark’a ve Garb’a doğru yönelen iki devresi de birer taklitten ibaret olup millî bir edebiyata ihtiyaç vardır. İlki Osmanlı Türklüğü ile sınırlı ve halkçı bir dil anlayışıyla yazılmışken ikincisi bütün Türklüğe yönelik milliyet merkezli bir dil anlayışını ifade eder. Aynı görüşleri Ömer Seyfettin ile birlikte Ziya Gökalp de tekrarlamış ve *Türkçülüğün Esasları*’nda daha sistematik hale sokmuştur. Bu yönüyle Ömer Seyfettin Cumhuriyet dönemi fikir dünyasını da etkilemiştir.